

LUCIDA INTERVALLA

PRILOZI ODELJENJA ZA
KLASIČNE NAUKE

BR. 41

FILOZOFSKI FAKULTET
U BEOGRADU
2012.

Orsat Ligorio
Faculteit der Geesteswetenschappen, Leiden

Stlat. *sta berber* »?«

Apstrakt: Stlat. *berber* (CIL I² 2), nepoznatog značenja i porijekla, predstavlja izvjestan etimološki izazov. U članku najprije raspravljamo o prijedlozima Pisanija (1975) i Katza (1998), a zatim predlažemo novu etimologiju.

Ključne riječi: *Carmen arvale*, starolatinski, etimologija.

Abstract: OLat. *berber* (CIL I² 2) of unknown meaning and origin presents a certain challenge for the etymologist. The paper first discusses proposals of Pisani (1975) and Katz (1998) and then ventures to propose a new etymology.

Key words: *Carmen arvale*, Old Latin, etymology.

Stlat. riječ *berber* nema poznatog značenja. Javlja se samo jednom u trećem kolonu *Carmen arvale* (CIL I² 2): *satur fu, fere Mars, limen sali, sta berber*. V. i Ernout (1973: 107sq.). Katz prevodi (1998: 215): »Be sated, fierce Mars, leap over the threshold, stand *berber*«. Walde-Hofmann (1938: 101), Ernout-Meillet (1951: 124) i de Vaan (2008: 70sq.) svi listom od etimologije odustaju. U ovom ćemo članciću pokušati značenje i porijeklo te riječi protumačiti.

Upoređujući hom. πέρω »razarati« i stlat. *berber*, Pisani (1975 : 4sq.) *pace* Dirichs (1934: 70) predlaže derivatum na *-er* od ie. korijena *b^herd^h- u značenju »razarač«. No, ovaj korijen, koji se inače rekonstruira na temelju skr. *śatá-bradhna*- »100 Metallspitzen habend« i steng. *bred* znači upravo »Brett« (Pokorny 1959: 138) i, čini se, nije povezan sa grč. πέρω, čija je etimologija zapravo nepoznata, v. Chantraine (1974: 886). Što se drugih Pisanijevih prijedloga tiče – naime, formalno zahtijevnih veza ili sa lat. *morbus* ili sa *rabies* – tu se radi o čistim nagađanjima pa ih stoga nećemo ovdje razmatrati.

Za razliku od Pisanija, Katz (1998: 214sq.) stlat. *berber* izvodi od ie. korijena *d^herǵ^h- »halten, festhalten, stützen« (Pokorny 1959: 253) putem pit. derivatuma *ferχ-ro- u značenju »firm, still« postulirajući u isti mah dva nova zakona: prvo, pit. *rχ > *rf i drugo, pit. *rf > *rb. U skladu bi sa tim zakonima pit. *ferχro- najprije dalo pit. *ferfro-, a onda pit. *ferbro-. Osim

što je čitava stvar osnovana na upitnoj paraleli sa av. *dərəzra* »firm, solid«, Driessen (2001: 58sq.) i de Vaan (2008: 70sq.) kritiziraju ovakvu Katzovu metodologiju. Naime, oba su pravila skovana *ad hoc*. (V. Katzovu reakciju u Katz 2006).

Mi pak, na tragu prvobitne Nordenove (1939) ideje, vjerujemo da stlat. *berber* predstavlja redupliciran a ne deriviran oblik, ali se – što se toga tiče – sa Nordenom ne slažemo da *berber* znači »daj, daj«. Courtney (1995: 88) taj prijevod naziva »plainly unacceptable«. Umjesto toga, vjerujemo da stlat. *berber* krije tzv. *endungslose Lokativ* d^hu_{er} od ie. *d^hu_{er}- »Tür« (Pokorny 1959: 278sq.). Up. av. *dvarə* »at the door« od ie. lok. d^hu_{er}. Ie. univerbirani reduplikat *d^hu_{er}-d^hu_{er} zatim pravilno daje pit. *ferber sa ie. *d^hu_{er} > pit. *f-, kao u lat. *forum* od ie. d^hu_{oro}-, i sa ie. *-rd^h- > pit. *-rb-, kao u lat. *verbum* od ie. *u_{er}d^ho-; na koncu se pit. *ferber pravilno asimilira u stlat. *berber* putem *barba*-pravila, tj. kao lat. *barba* od pit. *farba.

Prema tome, *satur fu, fere Mars, limen sali, sta berber* mi bismo radije preveli ovako: »Be sated, fierce Mars, leap over the threshold, stand at the door«.

Literatura

- CHANTRAINE, P. 1974. *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Sv. III. Paris: Klincksieck
- COURTNEY, E. 1995. *Musa lapidaria : A selection of Latin verse inscriptions*. Atlanta: Classical studies.
- DIRICH, J. 1934. *Die uralteinische Reklamestrophe*. Heidelberg: Winter.
- DRIESSEN, M. 2001. On the etymology of Lat. *urbs*. *Journal of Indo-European Studies* 29, 41–67.
- ERNOUT, A. 1973⁴. *Recueil de textes latins archaïques*. Paris: Klincksieck.
- ERNOUT, A. – Meillet, A. 1951³. *Dictionnaire étymologique de la langue latine*. Paris: Klincksieck.
- KATZ, J. 1998. Testimonia Ritus Italici. *Harvard Studies in Classical Philology* 98, 183–217.
- KATZ, J. 2006. The „Urbi et Orbi-Rule“ Revisited. *Journal of Indo-European Studies* 34, 319– 361.

- NORDEN, E. 1939. *Aus altrömischen Priesterbüchern*. Lund.
- PISANI, V. 1975³. *Testi latini arcaici e volgari*. Torino: Rosenberg & Sellier.
- POKORNY, J. 1959. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern: Francke.
- VAAAN, Michiel de. 2008. *Etymological Dictionary of Latin and other Italic Languages*. Leiden/Boston: Brill.
- WALDE, A. – Hofmann, J.B. 1938. *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Sv. I. Heidelberg: Winter.

Summary

OLat. *sta berber* „?“

Being of both unknown meaning and origin, OLat. *berber* (CIL I² 2) puzzled the etymologists over the past century. Pisani (1975) proposed a connection with Gr. *πέρθω* “destroy” whereas Katz tried to connect it with Av. *dərəzra* “firm, solid”. After having dismissed these proposals, the paper argues for an unverbated flat locative *d^huer-d^huer as the eventual etymon with the OLat. phrase *sta berber* meaning “stand at the door”.

Sadržaj sveske 41 (2012)

JEAN-PAUL BRACHET Le tribūnus et le commandement d'un tiers de l'armée	5
ORSAT LIGORIO Stlat. sta berber »?«	35
IGOR JAVOR Pesma o štitu – prilog komparativnom izučavanju pseudo-Hesiodovog Heraklovog štita	39
ALAIN BLANCHARD La double mort du poète Théocrite	59
BORIS PENDELJ Ciceronova <i>Druga Filipika</i> – <i>Per contra</i> , izgovorena beseda: <i>pro et contra</i>	75
DRAGANA GRBIĆ Agripa, Plinije i geografija Ilirika	93
DRAGANA GRBIĆ O jednom nedavno objavljenom latinskom nadgrobnom natpisu	107
ÉTIENNE WOLFF Deux éloges de Narbonne aux IV ^e et V ^e siècles, par Ausone et Sidoine Apollinaire	115
IL AKKAD Ὅντως σοί, κύρι ἀββᾶ. Funkcija i uloga jedne partikule	131
IL AKKAD Knjiga o filozofu Sintipi – jedan vizantijski prevod sa sirijskog	139
VOJIN NEDELJKOVIĆ Cura sophi fuerant... Na tragu jednog starog citata	147
PRIKAZI I SAOPŠTENJA	
SANDRA ŠČEPANOVIĆ V Symposium Praesocraticum	155